

دانشگاه تهران

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

پایان نامه کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث

موضوع

جایگاه معروف در حوزه روابط خانوادگی

از منظر قرآن و روایات

استاد راهنما

آقای دکتر مجید معارف

استاد مشاور

آقای محمد حسن دبّاغ

پژوهشگر

پروین امیرآبادی

۱۳۹۱

چکیده

آنچه پایه‌های خانواده را محکم و استوار می‌سازد و موجب سلامت روح و روان افراد آن می‌شود، آمیخته شدن اخلاق با حقوق است. حقوق و اخلاق نقشی متقابل دارند و گزینش اخلاق بدون توجه به حقوق متقابل یا بی معنا است و یا موجب ظلم و بی عدالتی است. در جامعه ما ترجیح اخلاق بر حقوق در روابط خانوادگی یا مورد غفلت واقع شده و یا به آن کمتر توجه شده است. در کتب حقوقی نیز زمانی که پایه‌های اخلاق در خانه تضعیف شده باشد حرف از حقوق خانواده به میان می‌آید؛ در صورتی که بهترین روش برای حفظ روابط خانوادگی سالم ورود مباحث اخلاقی در حقوق خانواده و آمیختگی حقوق با اخلاق است. «معروف» به عنوان یک اصل مهم قرآنی و روایی در پیشبرد مسائل اخلاقی و حقوقی در خانواده می‌تواند نقش مؤثر و تعیین کننده داشته باشد.

واژه «معروف» در قرآن برای معرفی کارهای نیک به کار رفته است و هر گونه طاعتی را در بر می‌گیرد. به عبارتی دیگر، معروف و عرف به معنای شناخته شده، نیکو و امر منطبق با طبع، شرع و عقل است. موارد کاربرد این واژه، نیمی در مورد مسائل حقوقی است و در کاربرد حقوقی آن نیمی مربوط به حقوق زن در خانواده می‌باشد. بعضی آیات به حقوق متقابل زن و مرد در زندگی مشترک و برخی به حقوق والدین و فرزندان و برخی دیگر به حقوق خویشاوندان اشاره دارد.

در این تحقیق ابتدا به بیان ماهیت و چیستی معروف و تطابق و تفاوت آن با عرف پرداخته و سپس موارد معروف در قرآن ذکر شده و بعد به اصل معروف در حوزه روابط خانوادگی در قرآن و روایات

اشاره گردیده که عمل به معروف از جانب شوهر، زن و هر دو به عنوان یک موازنه برای حمایت مادی و معنوی حقوق زن و شوهر در نظر گرفته شده است. در بحث روابط والدین و فرزندان و خویشاوندان نیز اصل معروف مورد بحث قرار گرفته و سپس اشاره ای به عوامل تحقق معروف در خانواده شده است.

کلید واژه: قرآن، روایات، معروف، خانواده، روابط، عرف

فهرست

صفحه	فصل اول : کلیات و مفاهیم
	۱-۱- کلیات
۱۲	۱-۱-۱- تبیین موضوع
۱۲	۱-۱-۲- ضرورت موضوع و هدف از تحقیق
۱۲	۱-۱-۳- صورت بندی مسأله تحقیق و بیان سؤالها.....
۱۳	۱-۱-۴- فرضیه یا فرضیات تحقیق
۱۳	۱-۱-۵- پیشینه تحقیق.....
۱۴	۱-۱-۵-۱- مقالات
۱۴	۱-۱-۵-۲- کتب
۱۶	۱-۱-۵-۳- پایان نامه‌ها
۱۷	۱-۱-۶- روش ها ، فنون اجرایی و ابزارهای تحقیق
۱۷	۱-۱-۷- ساختار تحقیق
	۲-۱- مفاهیم
۱۸	۱-۲-۱- توصیف معروف و چستی آن
۱۸	۱-۲-۱-۱- تعریف عرف
۱۸	۱-۲-۱-۱-۱- عرف در لغت
۱۹	۱-۲-۱-۱-۲- عرف در اصطلاح
۲۱	۱-۲-۱-۲- مفهوم معروف
۲۱	۱-۲-۱-۲-۱- معروف در لغت
۲۳	۱-۲-۱-۲-۱- معروف در اصطلاح.....
۲۵	۱-۲-۱-۲-۳- تفاوت عرف با عادت

- ۲۵ ۱-۲-۱-۲-۴- تطابق عرف با معروف
- ۲۶ ۱-۲-۱-۲-۵- انطباق معروف با فطرت
- ۲۷ ۱-۲-۱-۳- معنای عرف در علوم
- ۲۸ ۱-۲-۱-۳-۱- تعریف عرف در دانش حقوق
- ۳۰ ۱-۲-۱-۳-۲- عرف در علم فقه و اصول
- ۳۲ ۱-۲-۱-۳-۱- عرف از دیدگاه امام خمینی (رحمة الله عليه)
- ۳۳ ۱-۲-۱-۳-۳- عرف در جامعه شناسی
- ۳۴ ۱-۲-۱-۴- ارکان عرف
- ۳۵ ۱-۲-۱-۵- کاربرد عرف
- ۳۷ ۱-۲-۱-۶- کلمات هم نشین و جانشین معروف
- ۳۷ ۱-۲-۱-۶-۱- معنی واژه برّ
- ۴۲ ۱-۲-۱-۶-۲- واژه خیر
- ۴۲ ۱-۲-۱-۶-۲-۱- معنی لغوی واژه خیر
- ۴۲ ۱-۲-۱-۶-۲-۲- معنی واژه خیر در قرآن کریم
- ۴۵ ۱-۲-۱-۶-۳- واژه احسان
- ۴۵ ۱-۲-۱-۶-۳-۱- معنی لغوی واژه احسان
- ۴۷ ۱-۲-۱-۶-۳-۲- معنی اصطلاحی واژه احسان
- ۴۷ ۱-۲-۱-۶-۳-۲- معنی احسان در قرآن کریم
- ۴۸ ۱-۲-۱-۶-۴- واژه عمل صالح
- ۴۸ ۱-۲-۱-۶-۴-۱- معنی واژه عمل صالح
- ۵۰ ۱-۲-۱-۶-۴-۲- معنی عمل صالح در قرآن کریم
- ۵۲ ۱-۲-۲- تعریف خانواده
- ۵۳ ۱-۲-۲- مفهوم لغوی خانواده
- ۵۳ ۱-۲-۲-۲- مفهوم اصطلاحی خانواده
- ۵۳ ۱-۲-۲-۲-۱- خانواده از دیدگاه علوم مختلف

- ۵۵ ۱-۲-۲-۲-۲- معنای اصطلاحی خانواده از دیدگاه اسلام
- ۵۷ ۱-۲-۲-۳- شکل و انواع خانواده
- ۵۸ ۱-۲-۲-۴- انواع روابط خانوادگی
- ۵۹ ۱-۲-۲-۵- کارکردهای اساسی خانواده

فصل دوم : کاربرد واژه معروف در قرآن کریم

- ۶۳ ۲- موارد کاربرد معروف در قرآن کریم
- ۶۳ ۲-۱- کاربرد معروف در حوزه روابط خانوادگی
- ۷۸ ۲-۲- کاربرد معروف در حوزه مسائل اخلاقی
- ۸۲ ۲-۳- کاربرد معروف در حوزه روابط اجتماعی

فصل سوم : معروف در حوزه روابط خانوادگی از منظر قرآن و روایات

- ۹۵ ۳-۱- معروف در حوزه روابط خانوادگی از منظر قرآن و روایات
- ۹۶ ۳-۱-۱- اصول معروف
- ۹۶ ۳-۱-۱-۱- اصل تساوی
- ۹۸ ۳-۱-۱-۲- اصل حسن معاشرت
- ۱۰۰ ۳-۱-۱-۲-۱- جایگاه حسن معاشرت در روابط زناشویی
- ۱۰۱ ۳-۱-۱-۲-۲- حسن معاشرت زن و شوهر و مصادیق آن در قانون مدنی ایران
- ۱۰۳ ۳-۱-۲- موارد کاربرد عمل به معروف
- ۱۰۳ ۳-۱-۲-۱- عمل به معروف از جانب شوهر در قانون خانواده
- ۱۰۳ ۳-۱-۱-۲-۱- عمل به معروف در زندگی مشترک
- ۱۰۳ ۳-۱-۱-۲-۱-۱- عمل به معروف با مادر فرزند و دادن رزق او در دوران بارداری و شیردهی
- ۱۰۵ ۳-۱-۱-۲-۱-۲- عمل به معروف در حمایت همه جانبه پدر از مادر فرزند
- ۱۰۵ ۳-۱-۲-۱-۲- عمل به معروف در جدایی و طلاق

فصل چهارم : عوامل مؤثر در تحقق معروف در روابط خانوادگی از منظر قرآن و روایات

- ۴-۱- عوامل مؤثر در تحقق معروف در روابط خانوادگی از منظر قرآن و روایات ۱۳۷
- ۴-۱-۱- عوامل برون خانوادگی ۱۴۳
- ۴-۱-۱-۱- فرهنگ و محیط اجتماعی ۱۴۴
- ۴-۱-۱-۲- اقتصاد جامعه ۱۴۴
- ۴-۱-۲- عوامل درون خانوادگی ۱۴۵
- ۴-۱-۲-۱- توجه به جایگاه خانواده ۱۴۶
- ۴-۱-۲-۲- تثبیت نقش ها ۱۴۸
- ۴-۱-۲-۳- حفظ شئون فردی ۱۴۸
- ۴-۱-۲-۴- آشنایی و پایبندی به تعهدات حقوقی و اخلاقی ۱۴۹
- ۴-۱-۲-۴-۱- توجه به نقش ریاست مرد و تمکین زن ۱۵۰
- ۴-۱-۲-۴-۲- توجه به اصل امنیت ۱۵۲
- ۴-۱-۲-۴-۳- توجه به اصل طهارت ۱۵۳
- نتیجه ۱۵۶
- پیشنهادات ۱۵۸
- فهرست منابع ۱۵۹

فصل اول :

کلیات و مفاهیم

فصل اول : کلیات و مفاهیم

۱-۱- کلیات

۱-۱-۱- تبیین موضوع تحقیق

یکی از اصولی که قرآن در کنترل رفتار انسان ها و تربیت اخلاقی آن ها به کار گرفته ، اصل مهم « معروف » است که در قالب واژگان « معروف » و واژه های جایگزین آن یعنی « احسان ، خیر و عمل صالح » از آن یاد شده است. قرآن اصل معروف را در پیشبرد اهداف عالیه زندگی مشترک زن و مرد مورد تأکید قرار داده و به کارگیری آن را در زندگی ، مانع بروز مشکلات جدی جامعه بشری معرفی می نماید. شرایط نابهنجار امروز جامعه بشری ، سست شدن روابط خانوادگی ، افزایش آمار طلاق و دیگر ناهنجاری های اجتماعی به ویژه در حوزه خانواده حاکی از کم توجهی و یا بی توجهی به اصول تربیتی و اخلاقی و حقوقی موجود در قرآن است ، در صورتی که قرآن بر پایه باور اسلامی به عنوان کتاب هدایت ، دستورالعمل و منشور زندگی بشر است و متمسک به آن ، به سعادت دنیا و آخرت نایل می گردد.

۱-۱-۲- هدف و ضرورت موضوع تحقیق

هدف : با توجه به اینکه قرآن به پدیده معروف و اصلاح آن بارها اشاره کرده است ، ارائه ی مفهوم شفاف و واضح از این واژه پرکاربرد امری ضروری و مهم به نظر می رسد. ضرورت : عدم آشنایی یا کم آشنایی افراد جامعه حتی کسانی که با معروف سر و کار دارند ، با « مفهوم و چیستی معروف » و « مصادیق و افراد آن » ضرورت طرح و بررسی این موضوع را به خوبی روشن می سازد. این نیاز جدی گرچه در روابط عمومی جامعه قابل مشاهده است لیکن در روابط خانوادگی که مورد توجه شارع مقدس است از اهمیت دو چندان برخوردار می گردد.

۱-۱-۳- صورت بندی مسأله تحقیق و بیان سؤال ها

واژه « معروف » ۴۱ مرتبه در قرآن به کار رفته است که البته نیمی از موارد استعمال این واژه پرکاربرد ، اخلاقی و نیمی دیگر کاربرد حقوقی دارد و در موارد حقوقی آن نیمی به حقوق زن اختصاص دارد که نشانگر اهمیت موضوع « معروف » در قرآن در حوزه روابط خانوادگی به ویژه در حقوق زنان است. لذا شناسایی « معروف » در روابط خانوادگی از اهمیت شایانی برخوردار و می تواند زمینه تحکیم روابط خانوادگی قرارگیرد. بر همین اساس پاسخ به سؤالات ذیل رفع کننده مسأله طرح شده است :

- ۱- مفهوم « معروف » در قرآن چیست ؟ موارد آن در قرآن کدام است ؟
- ۲- واژه های همنشین و جانشین معروف کدام است ؟
- ۳- نقش « معروف » در تحکیم روابط خانوادگی چیست ؟
- ۴- عوامل تحقق معروف در خانواده کدام است ؟

۱-۱-۴- فرضیه یا فرضیات تحقیق

۱. واژه « معروف » در قرآن به معنای شناخته شده در مقابل واژه های « منکر ، نکر و جهل » به معنای ناشناخته ، زشت و ناپسند قرار دارد . « معروف » امری منطبق بر طبع ، شرع و عرف خردمندان است و موارد کاربرد آن در قرآن طبق بررسی اجمالی ۴۱ مورد است.
۲. کلمات همنشین و جانشین آن برّ ، خیر ، احسان و عمل صالح می باشد.
۳. با توجه به نقش دو عنصر حقوق و اخلاق در نظام خانواده و تقدم و محوریت مسائل اخلاقی بر مسائل حقوقی ، معروف به عنوان یک اصل اخلاقی و حقوقی در کنترل رفتار افراد در محیط خانواده که جلوه گاه خصوصی ترین و عاطفی ترین روابط افراد است نقش تعیین کننده ای را ایفاء می کند.
۴. عوامل تحقق معروف در خانواده به دو دسته تقسیم می شود :
الف - عوامل درون خانوادگی ب- عوامل برون خانوادگی.
الف (عوامل درون خانوادگی عبارتند از : توجه به جایگاه معروف در خانواده - تثبیت نقش اعضای خانواده - حفظ شئون فردی اعضا - آشنایی و پابندی اعضا به تعهدات حقوقی و اخلاقی.
- ب (عوامل برون خانوادگی عبارتند از : دور بودن جامعه از عوامل تشنج زای فرهنگی و اقتصادی و رعایت عدالت.

۱-۱-۵- پیشینه تحقیق

اهمیت خانواده و محوریت آن در شکل گیری زندگی اجتماعی بشر به گونه ای بوده که هیچ یک از مکاتب از پرداختن به آن دریغ نورزیده اند و در هیچ عصری انسان از اندیشیدن در اصول و قواعد و نحوه ی استحکام بخشیدن به ارکانش بی نیاز نبوده و همواره در اندیشه تشکیل خانواده و قوانین حفظ و حراست آن بوده است. پیامبران و امامان نیز بخش عمده ای از دستورات خود را به این مسأله اختصاص داده اند و علاوه بر این که قسمت مهمی از نصوص در منابع اولیه اسلامی و روایات به این مسأله مربوط می شود ، این مسأله از دیرباز مورد توجه نویسندگان و صاحب نظران اسلامی

و دیگران نیز بوده و آثار ارزشمندی از آن‌ها در این زمینه بر جای مانده که طبقه بندی آن‌ها به شرح ذیل است :

۱-۱-۵-۱-۱- مقالات

۱-۱-۵-۱-۱-۱- مبانی حسن معاشرت به معروف در نظام حقوقی خانواده از منظر قرآن^۱ ، در این مقاله به مفهوم عرف و مصادیق آن و تبیین اصل حسن معاشرت به معروف و ذکر مصادیق آن پرداخته شده است که بیانگر بعدی از ابعاد معروف می باشد.

۱-۱-۵-۱-۱-۲- سلسله مقالات خانواده ، معروف ، مساوات در پنج قسمت^۲ ، این مقالات به تعریف عرف و معروف و تطابق عرف با معروف و بیان اصول حاکم بر خانواده ، بعضی مصادیق معروف در خانواده پرداخته است.

۱-۱-۵-۱-۱-۳- معناشناسی معروف در قرآن و رابطه آن با حقوق زن در خانواده^۳ ، نویسنده به صورت مختصر به تعریف معروف و رابطه آن با حقوق زن پرداخته است.

۱-۱-۵-۱-۱-۴- اصل معروف در خانواده از منظر قرآن^۴ ، در این مقاله به صورت خلاصه به بیان واژه معروف و تطابق آن با عرف پرداخته شده و به دو اصل معروف در خانواده یعنی تساوی و حسن معاشرت اشاراتی شده است.

۱-۱-۵-۲- کتب

۱-۱-۵-۲-۱-۱- خانواده در قرآن اثر دکتر احمد بهشتی^۵ ، ایشان در مورد عبارت « **وَ عَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ** » توضیح مختصری در ذیل بحث حسن معاشرت ارائه داده اند.

۱-۱-۵-۲-۲- تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث اثر آیت الله محمد محمدی ری شهری ، ایشان در فصل دوم کتاب ذیل عبارت « **عَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ** » حدود حدیث را تحت عنوان خوش رفتاری ، خوش اخلاقی و مهربانی ، نیکی کردن و ... آورده اند. در بخش تحلیلی نیز درباره عوامل تحکیم خانواده و خوش رفتاری به همان آیه استناد نموده اند.

۱- عظیم زاده اردبیلی، فائزه، مقاله مبانی حسن معاشرت به معروف در نظام حقوقی خانواده از منظر قرآن کریم.

۲- احمدیه، مریم، مقاله سلسله مقالات خانواده ، معروف ، مساوات در ۵ قسمت.

۳- اکبری راد، طیبه ؛ ملک زاده، فهیمه، مقاله معنا شناسی معروف در قرآن و رابطه آن با حقوق زن در خانواده.

۴- سادات حسینی ، فهیمه ، مقاله اصل معروف در خانواده از منظر قرآن.

۵- همان ، ص ۱۰۶ - ۱۷۴.

- ۱-۱-۵-۲-۳- آیات الاحکام حقوقی اثر دکتر اسدالله لطفی ، ایشان آیات احکام از جمله آیات معروف را که بار حقوقی دارند در حد بیان حکم مطرح می کنند.
- ۱-۱-۵-۲-۴- موازنه حقوق و اخلاق در خانواده اثر مریم احمدیه ، ایشان در فصل اول کتاب در شناخت معروف به تعریف عرف و عادت و اصول معروف در روابط خانوادگی ، تساوی و حسن معاشرت پرداخته اند و در فصل دوم به کاربرد مصادیق معروف در روابط زوجین اشاره کرده. و در فصل سوم به مصادیق و کاربرد معروف در روابط والدین ، فرزندان و خویشان پرداخته است . در این کتاب ارجاعات در حد یک کتاب تفسیر و یا منابع محدودی است و بیشتر ، توضیحات مؤلف است.
- ۱-۱-۵-۲-۵- کتاب شناسی توضیحی خانواده اثر شراره شهبازی که به دو صورت به معرفی منابع در حوزه روابط خانوادگی پرداخته است :
- الف - براساس موضوعات ب - براساس نویسندگان . در عناوین کتب هیچ عنوان مستقلی به موضوع معروف در خانواده اختصاص نداشت .
- ۱-۱-۵-۲-۶- حقوق خانواده (۱) نکاح و انحلال آن اثر دکتر سید مهدی جلالی ، ایشان به بیان حقوق خانواده و بعضی مصادیق معروف بدون ذکر آیه پرداخته است.
- ۱-۱-۵-۲-۷- خانواده قرآنی (ویژگی ها و وظایف اعضای آن) اثر عیسی عیسی زاده ، ایشان در فصل اول کتاب در اهمیت تشکیل خانواده ، در صفحه ۲۸ در پاورقی به آیه « وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ » و در بحث رعایت حقوق زن در صفحه ۴۳ به آیات « وَ لَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ » و « عَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ » و در ذیل بحث تأمین رفاه مناسب در پاورقی به آیه « لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكَسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ » استناد کرده اند و در ذیل بحث احترام و محبت به همسر به آیه « عَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ » و در صفحه ۵۸ در بحث خوش رفتاری با زن به آیات « عَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ » و « امساکِ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحِ بِإِحْسَانٍ » و در بحث مشاوره و همفکری و تغذیه فرزند از شیر مادر به آیه « فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ » اشاره نموده است. به همین صورت در چند مورد دیگر بعد از استنادات به آیات توضیح مختصری در پاورقی ارائه داده اند.
- ۱-۱-۵-۲-۸- نظام خانواده در اسلام اثر استاد باقر شریف قرشی ، ایشان در صفحه ۶۱ کتاب در ذیل بحث عدالت و نیکی کردن عبارت « وَ عَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ » را در حد دو خط توضیح داده اند.
- ۱-۱-۵-۲-۹- مختصر حقوق خانواده اثر دکتر حسین صفایی و دکتر اسدالله امامی ، ایشان به مصادیق حقوقی معروف اشاره کرده اند ولی اشاره ای به مستندات آیات قرآنی آن ننموده اند.

۱-۱-۵-۲-۱۰- خانواده در اسلام اثر حسین بستان (نجفی)، ایشان در فصل دوم کتاب در بحث اهداف و کارکردهای خانواده و تداوم نسل به آیه « وَ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَ كَسْوَتَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ » اشاره نموده اند و در حد نیم صفحه توضیحاتی را در مورد آیه داده اند. در فصل پنجم در ذیل بحث نقش عاطفی شوهر استناد به دو آیه « وَ عَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ » و « وَ اَمْسَاكِ بِمَعْرُوفٍ اَوْ تَسْرِيحِ بِاِحْسَانٍ » نموده اند و به اندازه یک پاراگراف در مورد آیات توضیح داده اند. در صفحه ۱۶۲ در ذیل عنوان معقول ساختن سطح انتظارها به آیه ۱۹/نساء اشاره کرده و نیم صفحه در مورد آن توضیح داده اند. همچنین در ذیل بحث راهبردهای رفع خشونت زناشویی به همین آیه اشاره کرده و توضیح مختصری در مورد آن داده اند.

۱-۱-۵-۲-۱۱- حقوق خانواده اثر حضرت آیت الله شبیری، ایشان در صفحه ۲۰ ذیل بحث انفاق و کمک مالی به والدین به آیه « وَ صِيَّةٌ لِلْوَالِدَيْنِ وَ الْاَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ » استناد نموده و دو خط در مورد آیه توضیح فرموده اند. در ذیل بحث محدوده احترام به والدین به آیه « فَلَا تُطْعَمُهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا »^۱ استناد نموده و توضیحات مختصری در مورد آیه فرموده اند. در صفحه ۱۱۶ در ذیل عنوان بحث خوش رفتاری با همسر به آیه ۱۹/نساء استناد شده و یک خط آیه را توضیح داده اند.

۱-۱-۵-۲-۱۲- حقوق مالی زوجه اثر فرج الله هدایت نیا، مرتضی محمدی و مریم احمدیه که در صفحات ۴۸-۸۹-۹۰-۱۲۱-۱۷۱ به آیات ۲۲۳ / ۲۲۹ / ۲۹۰ بقره در ذیل مباحثی اشاره و آیات را ترجمه نموده اند.

۱-۱-۵-۲-۱۳- مهارت های زندگی خانوادگی در آینه آیات و روایات اثر زهرا آیت اللهی، ایشان به روایات متعددی در مصادیق معروف اشاره نموده اند که سعی شده در پایان نامه استفاده مناسبی از مباحث روایی این کتاب بشود.

۱-۱-۵-۳- پایان نامه ها :

۱-۱-۵-۳-۱- حقوق متقابل زوجین در فقه اسلامی و اتریش متعلق به دکتر زهرا ارفع ۱۳۷۸، ایشان در مبحث سوم در مورد اصول حاکم بر خانواده و در گفتار سوم به معروف اشاراتی کرده اند و در بخش پنجم، در مبحث دوم به بحث حسن معاشرت در فقه اسلامی پرداخته اند و اشاره ای به معروف به عنوان اصل فقهی و اخلاقی نموده اند.

۱-۱-۵-۳-۲- رابطه بین ساخت تربیتی و مذهبی خانواده با ارزش‌های اخلاقی متعلق به فاطمه سعیدی مقدم.

۱-۱-۵-۳-۳- نظام خانواده از نظر شیعه متعلق به حسین حسین زاده.

در دو پایان نامه اخیر مطلب مرتبط با موضوع معروف وجود نداشت.

۱-۱-۵-۳-۴- مبانی روابط خانواده در قرآن و سنت ، متعلق به محمد کریم نظری زاده ، ۱۳۸۲.

۱-۱-۵-۳-۵- نهاد خانواده در قرآن متعلق به زینب رهرو ، ۱۳۸۴.

نتیجه آن که هیچ پژوهش کامل و جامعی به صورت مستقل به موضوع واژه معروف و مصادیق آن در قرآن نپرداخته و آثار موجود نیز در خلال بحث‌های اخلاقی و حقوقی و خانوادگی آن را مورد بررسی قرار داده ، یا بعضی از جنبه‌های معروف را مطرح نموده و گاهی حتی اشاره ای به نص آیات قرآن در این زمینه نشده است . بنابراین مباحث موجود در آن‌ها مجمل و موردی و استنادات مطالب به قرآن و تفاسیر بسیار کم بوده است. در پایان نامه حاضر با محوریت موضوع « واژه معروف در قرآن و روایات » سعی شده به صورت جامع تر و کامل تر به تعریف واژه معروف و مصادیق و کاربردهای آن در قرآن و روایات با استفاده از منابع تفسیری و لغوی و حدیثی پرداخته و نقش معروف و عوامل تحقق آن را در تحکیم روابط خانوادگی تبیین نماید.

۱-۱-۶- روش ها ، فنون اجرایی و ابزارهای تحقیق

روش تحقیق ، کتابخانه‌ای با مراجعه به شناسنامه ، فیش برداری ، طبقه بندی و تحلیل محتوا است و فنون آن تحلیل مفهومی ، گزاره‌ای و توصیفی می‌باشد.

۱-۱-۷- ساختار تحقیق

در این تحقیق ترجمه‌های آیاتی که واژه معروف در آن به کار رفته ، با هم مقایسه شده (جهت آشنایی با دیدگاه مترجمان در مورد این واژه) به طور کلی پایان نامه در چهار فصل تدوین گردیده است. فصل اول بخش کلیات و مفاهیم تحقیق. کلیات شامل : تبیین موضوع ، ضرورت موضوع و هدف از تحقیق ، صورت بندی مسأله تحقیق و بیان سؤال ها ، فرضیه یا فرضیات تحقیق ، پیشینه تحقیق (مقالات ، کتب ، پایان نامه ها) ، روش ها ، فنون اجرایی و ابزارهای تحقیق ، ساختار پایان نامه . ادامه ی فصل اول مفاهیم است که شامل مباحث مفهوم عرف و معروف از نظر لغوی و اصطلاحی و در علوم مختلف که به صورت تفصیل آمده است و همچنین کلمات همنشین و جانشین معروف و تعریف خانواده از نظر لغوی ، اصطلاحی و در علوم مختلف ، انواع و کارکردهای آن مورد